

რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის თავისებურებები ქართულ და იაპონური სამართლის შრილში

სესილი ქადარია

მოწვეული ლექტორი,

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ

აბსტრაქტი

სტატია „რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის თავისებურებები ქართულ და იაპონურ სამართლის შრილში“ შედარებით-სამართლებრივი მეთოდით განიხილავს რეაბილიტაციის პროცესის დაწყებას, ქართულ საკანონმდებლო სიახლეს და ბუნდოვან ნორმებს, რომელიც საჭიროებს საქართველოს რეალობაში დახვეწას. გადახდისუუნარობის ეფექტიანი კანონმდებლობა ძირითადი ინსტრუმენტია ეკონომიკური სტაბილურობის შენარჩუნებისთვის, სახელმწიფოს ეკისრება მნიშვნელოვანი როლი და პასუხისმგებლობაც, შექმნას იმგვარი სამართლებრივი ჩარჩო, რომელიც ხელს შეუწყობს ფინანსური სირთულეების პერიოდში საწარმოს სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნებას.

თვალსაჩინოა, რომ საქართველოს ახალი კანონის „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ (ამოქმედებული 2021 წლის 1 აპრილს) დამუშავების პროცესში, ჯგუფის მიერ მნიშვნელოვანი კვლევითი სამუშაო ჩატარდა. შესწავლილ იქნა გაეროს საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისიის (UNCITRAL) „გადახდისუუნარობის კანონის საკანონმდებლო სახელმძღვანელო“, მსოფლიო ბანკის მიერ შემუშავებული საერთაშორისო პრინციპები „ეფექტიანი გადახდისუუნარობისა და მოვალის და კრედიტორთა უფლებების დაცვის შესახებ“. ახალმა კანონმა მიზანშივე გამოკვეთა რეაბილიტაციის როლი და ქვეყნის პრიორიტეტად სწორედ მოვალის რეაბილიტაცია დაასახელა. გარდა ამისა, მისი მიზანია სასამართლოსთვის დროული მიმართვიანობის წახალისება. კანონის ამოქმედებამ აღმოფხვრა ის ხარვეზები, რომლებიც ხშირ შემთხვევაში, მნიშვნელოვნად აჭიანურებს პროცესის მიმდინარეობას.

აღსანიშნავია, რომ კანონპროექტის დამუშავებისას იაპონიის სამართალს დიდი ყურადღება დაეთმო, ვინაიდან მსოფლიო ბანკის რეიტინგებით, გადახდისუუნარობის სამართალში ის წამყვანი ქვეყნების სამეულშია. სასამართლოს გადწყვეტილებებზე დაყრდნობით, სტატია თეორიულ და პრაქტიკულ შრილში, წარმოაჩენს რეაბილიტაციის პროცესის დამაბრკოლებელ გარემოებებს, განიხილავს საქართველოს ახალი კანონმდებლობის ბუნდოვან ნორმებს და სთავაზობს მოწესრიგების თანამედროვე ხედვებს.

საკვანძო სიტყვები: „Civil RP“, „SLP“, „BP“, „RL“, „UNCITRAL“ რეგულირებული შეთანხმება, კონვენსია და სხვა.

შესავალი

დემოკრატიული სახელმწიფოს ეკონომიკური ბირთვი სწორედ საწარმოებზე დგას, რომელთა ფუნქციაც არამხოლოდ სოციალურ დონეს აძლიერებს, არამედ ქვეყნის ეკონომიკურ მაჩვენებელს საგრძნობლად ზრდის. საზოგადოებრივი კეთილდღეობის, სტაბილური ეკონომიკური ზრუნვის უზრუნველსაყოფად კი ქვეყნის მიზანი საწარმოს ხელშეწყობი მექანიზმების დანერგვაა, რაც უზრუნველყოფს მათი ფინანსური კრიზისიდან გამოყვანას. რეაბილიტაციის ინსტიტუტი თანამედროვე სამართალში თანდათან ძლიერდება. ის არის საწარმოს გადარჩენის დამხმარე მექანიზმი, რომლის ეფექტური წარმართვა დიდწილად კანონმდებლობაზეა დამოკიდებული. რეაბილიტაციის პროცესის დროული დაწყებით იურიდიული პირი შეძლებს ფინანსური სიძღვების გადალახვას, წინსვლასა და გაძლიერებას. სწორედ ამას ემსახურება რეაბილიტაციის პროცესის დაწყება, რომლის მთავარ სუბიექტად რეაბილიტაციის მმართველი გვევლინება.

2015 წელს იუსტიციის სამინისტროს თხოვნით ქართული გადახდისუნარობის სისტემის შეფასება განახორციელა ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) პროექტმა „მმართველობა განვითარებისათვის“, კვლევის ფარგლებში გამოვლინდა, რომ საქართველოში „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონს რეაბილიტაციის პროცესის გახსნისთვის ხშირად არ იყენებენ, პრაქტიკის თანახმად, წელიწადში ათიოდე დავა განიხილებოდა და ისიც, მეტწილად მოვალეთა გაკოტრებით სრულდებოდა. რეაბილიტაციის პროცესის დამაბრკოლებელ გარემოებად უფლებამოსილი სუბიექტების წრე ითვლებოდა, რომელიც დღევანდელი მდგომარეობით შეცვლილია.

2021 წლის 1 აპრილიდან ამოქმედდა საქართველოს კანონი „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ რომელმაც შეცვალა სახელმწიფოს მიდგომა გადახდისუნარობის პროცესში და პრიორიტეტად საწარმოს რეაბილიტაცია დაასახელა. ამასთან, აქცენტი მართოდენ მოვალის გადარჩენაზე არ უნდა გაკეთდეს. მნიშვნელოვანია, რომ რეაბილიტაციის მიზანი მოვალის გადარჩენის გზით კრედიტორთა დაკმაყოფილება იყოს და არა მართოდენ მოვალის გადარჩენა კრედიტორების ინტერესების მხედველობაში მიღების გარეშე.¹

სტატიაში განხილულია საქართველოს ახალი კანონით რეგულირებული რეაბილიტაციის პროცესის დაწყება, შედარებით სამართლებრივი მეთოდით განხილულია იაპონიის გადახდისუნარობის სამართალი, რომელიც თვალსაჩინოდ წარმოაჩენს პრაქტიკაში აღსრულების პრობლემატიკას, რაც დაეხმარება ქართველს კანონმდებელს რეაბილიტაციის წამახალისებელი პროცესის განვითარებაში.

რატომ იაპონია? მსოფლიო ბანკის პროექტ „აკეთე ბიზნესის“ ფარგლებში იაპონიამ შეძლო გადახდისუნარობის სამართალში წამყვანი ადგილის დაკავება, ის მე-3 ადგილს იკავებს მსოფლიოს ქვეყნებთან შედარებით და მისი რეაბილიტაციის აქტი ყველაზე მეტად ერგება საწარმოს საჭიროებებს. ამასთანავე, იაპონიის გადახდისუნარობის სამართალი გაკოტრებასა და რეაბილიტაციის პროცესს დამოუკიდებელი აქტებით არეგულირებს. სტატიაში

¹ ქ. მესხიშვილი, „რეაბილიტაციის ხარვეზები „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს 2007 წლის კანონის 204 შესაბამისად“, „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების საფუძვლები „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, © GIZ, 2021 გამოცემის ელექტრონული ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ვებგვერდზე: lawlibrary.info/ge, გვ. 112.

განხილული „სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტი“ კი ნათლად გადმოსცემს რეაბილიტაციის ეფექტურ მექანიზმს.

სტატია იხილავს ასევე რეაბილიტაციის დაწყების საკანონმდებლო საფუძვლების ბუნდოვანებას და პრობლემური საკითხების გადაჭრის მექანიზმებს სთავაზობს კანონმდებელს. არის თუარა საკმარისი ინტერვენცია რეაბილიტაციის პროცესის დასაწყებად და რა ხდება თუ არ დამტკიცდა რეაბილიტაციის გეგმა?! ამ და სხვა საკითხების განხილვა ვფიქრობ, საშუალებას მისცემს პრაქტიკოს იურისტებს, მოსამართლეებს, კომპანიებსა და უშუალოდ რეაბილიტაციის მმართველს შედარებით-სამართლებრივ ჭრილში დაინახონ რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის პრობლემატიკა, შემოთავაზებული სამართლებრივი ნოვაცია და მათი შესაბამისობა აღიარებულ სტანდარტებთან.

1. გადახდისუუნარობის სამართლის მოდელი იაპონიაში

სასამართლო პროცედურები იაპონიაში ფინანსური სირთულეების მქონე კომპანიებისთვის იყოფა შემდეგნაირად: 1. რეაბილიტაციის პროცესი, რომელიც თავის მხრივ შედგება ა) სამოქალაქო რეაბილიტაციის საქმის წარმოებისა და ბ) კორპორატიული რეორგანიზაციის საქმისწარმოებისგან; 2. ლიკვიდაციის პროცესი, რომელიც შედგება ა) გაკოტრების საქმის წარმოებისგან და ბ) სპეციალური ლიკვიდაციის საქმის წარმოებისგან.

კომპანიის გადარჩენის ორ ალტერნატიულ საშუალებას სთავაზობს სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტი საზოგადოებას, პირველი გახლავთ ყველასთვის ნაცნობი სქემა, სამოქალაქო რეაბილიტაციის საქმის წარმოება (ე.წ. „Civil RP“), რაც წარმოადგენს დებიტორის საკუთრებაში არსებულ პროცედურებს, კრედიტორთა კრების მიერ დამტკიცებული სარეაბილიტაციო გეგმის საშუალებით განხორციელდეს მოვალეების დაკმაყოფილება და საწარმოს ფინანსური წინსვლა. მეორე მნიშვნელოვანი სიახლე გახლავთ კორპორატიული რეორგანიზაციის პროცედურა, რომელიც განსხვავდება სტანდარტული რეორგანიზაციისგან (შემდგომში „RP“). მოცემული სარეაბილიტაციო პროცედურებით სარგებლობს მხოლოდ საფონდო/ სავალუტო კომპანიები, რომელთა მთავარი მიზანიც კომპანიის სტრუქტურებისგან გამოთავისუფლებაა, რომელსაც მხოლოდ ზარალი მოაქვს, რეალურად აქტივების გადატანით იქმნება ახალი სტრუქტურა, სუფთა წარსულითა და ფინანსური პერსპექტივებით. RL ასევე უზრუნველყოფს კრედიტორის გარკვეული უფლებების დაცვას. ერთ-ერთი ასეთ დაცვა არის ადმინისტრაციული სარჩელები, რომლითაც მოთხოვნილია მოვალის თანამშრომლების ხელფასები, გადასახადები რეორგანიზაციის რწმუნებულისთვის და რეორგანიზაციის გეგმის დამტკიცების შემდგომ წარმოშობილი ხარჯები. ამ მოთხოვნების გადახდა შესაძლებელია ნებისმიერ დროს რეორგანიზაციის გეგმის გარეშე და სრულიად განსხვავდება რეორგანიზაციის სარჩელებისგან, რომელიც აძლევს საშუალებას უზრუნველყოფილ და არაუზრუნველყოფილ კრედიტორებს მხოლოდ RL გეგმის თანახმად აწარმოონ ადმინისტრაციული საქმე.²

იაპონიის სამართალი ცალკე აქტად არეგულირებს გაკოტრების საქმის წარმოებას (ე.წ. „BP“): სალიკვიდაციო პროცედურები სასამართლოს მიერ დანიშნული გაკოტრების რწმუნებულის მიერ ძირითადად ატარებს ფორმალურ ხასიათს სამართლიანად განხორციელდეს

² Global Restructuring & Insolvency Guide, Baker McKenzie, <http://restructuring.bakermckenzie.com/wp-content/uploads/sites/23/2017/01/Global-Restructuring-Insolvency-Guide-New-Logo-Japan.pdf> pg. 3 [უ.გ 31.05.2021].

კრედიტორთა მოთხოვნები და კეთილსინდისიერად გაიყიდოს ყველა აქტივი, რომელსაც ფლობს კომპანია. გაკოტრების აქტით დარეგულირებულია ლიკვიდაციის სპეციალური პროცედურები (“SLP”), რომელიც ეხება საფონდო კომპანიის ლიკვიდაციას უშუალოდ დირექტორების მიერ. კომპანიის დირექტორები არიან მისი ლიკვიდატორები და ახორციელებენ აქტივების განაწილებას შეთანხმების თანახმად, თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი წესდების ან აქციონერთა კრების მიერ.³

რეაბილიტაციის მმართველი უშუალოდ რეაბილიტაციის პროცესის განმავლობაში ვლინდება, მისი ფუნქციებიც სწორედ „სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტში“ არის გაწერილი, შესაბამისად ქვემოთ მოცემული თავები მხოლოდ მის შესწავლას დაეთმობა. მმართველის საქმიანობის თვალსაჩინოებისთვის, საინტერესოა განვიხილოთ, თუ რა პროცესში ერთთვება ის და რა კრიტერიუმებს სთავაზობს კანონმდებელი საწარმო სუბიექტებს.

2. რეაბილიტაციის პროცესის გახსნა (იაპონური მოდელი)

2.1. პეტიციის (შუამდგომლობის) წარდგენა

იაპონიის კანონის „სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტის“ 21-ე მუხლი აწესრიგებს რეაბილიტაციის პროცესის დაწყების საფუძველს. 21-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით, როდესაც არსებობს უტყუარი ფაქტობრივი გარემოება, რომ შესაძლებელია დაიწყოს მოვალის გაკოტრების საქმის წარმოება, მოვალეს შეუძლია შეიტანოს შუამდგომლობა სასამართლოში სარეაბილიტაციო საქმის აღდგრის შესახებ. ეს არის შემთხვევა, როდესაც მოვალეს არ შეუძლია გადაიხადოს ვალები, ბიზნესის განვითარების მნიშვნელოვანი ხელშეშლის გარეშე.⁴ წინამდებარე საფუძველით სასამართლოსთვის შუამდგომლობით მიმართვა შეუძლია თავად კრედიტორებსაც.

კანონმდებლობით არ არის შეზღუდული კრედიტორებთა სახეები, მათ შორის არაუზრუნველყოფილ კრედიტორსაც შეუძლია რეაბილიტაციის საქმისწამოების გახსნის მოთხოვნა. წინამდებარე საკითხი ხაზს უსვამს რეაბილიტაციის პროცედურის დაწყების სიმარტივესა და მოქნილ კანონმდებლობას.

რეაბილიტაციის საქმის წარმოების გახსნის შუამდგომლობის შეტანისას, სასამართლო ჩვეულებრივ გასცემს დროებით უზრუნველყოფის ღონისძიებას მოვალის მიერ გადახდების აკრძალვის შესახებ⁵ დამატებითი საჭიროების არსებობის შემთხვევაში, სასამართლო გასცემს ინდივიდუალურ აღსრულების ფურცელს, რომელიც მოიცავს გასხვისების აკრძალვას, ყადაღის დადებას მოვალის ქონებაზე, აღსრულების შეჩერებას და ა.შ. სარეაბილიტაციო სარჩელის წინააღმდეგ, და თუ არსებობს სპეციალური გარემოებები, იგი გამოსცემს სრულ აკრძალვას, რომელიც შეაჩერებს სარჩელებსა და აღსრულებას ყველა სარეაბილიტაციო კრედიტორის წინააღმდეგ.⁶

³ Published and reproduced with kind permission by Global Legal Group Ltd, London, ICLG TO: CORPORATE RECOVERY & INSOLVENCY 2017, pg.126 https://www.nishimura.com/sites/default/files/tractate_pdf/en/47077.pdf [უ.გ. 5.31.2021].

⁴ Article 21, Japan Civil Rehabilitation Act, Act No. 225 of December 22, 1999.

⁵ Japan Civil Rehabilitation Act, Act No. 225 of December 22, 1999. Article 30.

⁶ A. Lizuka “RESTRUCTURING SYSTEMS AND PROCEDURES IN JAPAN” International Insolvency Institute, TMI Associates Tokyo, 2016, p.5.

როგორც მაღლა აღინიშნა, სასამართლო დააკმაყოფილებს შუამდგომლობას, თუ (1) არსებობს საშიშროება, რომ მოვალე ვერ შეძლებს გადაიხადოს თავისი დავალიანება, მოვალის ვალდებულებები აღემატება მის აქტივებს, ან (2) მოვალეს არ შეუძლია გადაიხადოს უკვე ვადამოსული ვალები ისე, რომ მნიშვნელოვანი საფრთხე არ შეექმნას ბიზნეს-საქმიანობის გაგრძელებას. ამასთან, შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდება თუ სასამართლო დაადგენს, რომ მოვალე სავარაუდოდ არ მოამზადებს სარეაბილიტაციო გეგმას, ხსენებული გეგმა კრედიტორების მიერ დამტკიცებული არ არის, ან აღნიშნულ გეგმას სავარაუდოდ, სასამართლო არ დაადასტურებს. რეაბილიტაციის გახსნის ბრძანება ჩვეულებრივ გაიცემა შეტანიდან ერთი კვირის განმავლობაში. გარდა ამისა, ბრძანების გამოცემამდე, მოვალე ჩვეულებრივ ატარებს ახსნა-განმარტებით შეხვედრას კრედიტორებისთვის, რომ აუხსნას როგორ და რატომ შეიტანეს სასამართლოში შუამდგომლობა და სამოქალაქო სარეაბილიტაციო პროცედურების შინაარსი.⁷

2.2. რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცება

სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტის 165-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით, რეაბილიტაციის მოვალემ, სასამართლოში მტკიცებულებების შემოწმების შემდეგ, ვალდებულია მოამზადოს შემოთავაზებული სარეაბილიტაციო გეგმა და წარუდგინოს იგი სასამართლოს.⁸

მოვალე ამზადებს სამოქალაქო რეაბილიტაციის გეგმას, რომელიც ითვალისწინებს არაუზრუნველყოფილი კრედიტორის უფლებების დაცვას, გადახდის ოდენობას, გადახდის პერიოდსა და ა.შ., ხოლო არაუზრუნველყოფილი კრედიტორები განსაზღვრავენ, დაამტკიცებენ თუ არა შემოთავაზებულ გეგმას კრედიტორთა კრებაზე. სარეაბილიტაციო გეგმა დამტკიცდება, თუ იგი მიიღებს (1) თანხმობას ხმის უფლების მქონე კრედიტორების უმრავლესობისგან, რომლებიც ესწრებიან კრედიტორთა კრებას (მათ შორის, კრედიტორებმა, რომლებმაც წინასწარ მისცეს ხმა საჭირო ფორმის შევსებით) და (2) კრედიტორების თანხმობას, რომლებსაც აქვთ ხმის მიცემის უფლებები, რაც შეადგენს ხმის მიცემის უფლების მთლიანი ოდენობის არანაკლებ ნახევარს და ძალაში შევა იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლო დაადასტურებს გეგმას. ამის შემდეგ, მოვალე ანაზღაურებს დავალიანებას გეგმის შესაბამისად და განთავისუფლდება დანარჩენი ვალებისგან.⁹

სასამართლო პროცედურები ცხადყოფს, რომ მოვალეს სასამართლოზე რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცებამდე, უნდა ჰქონდეს მოპოვებული ხმის მიმცემი კრედიტორების თანხმობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში სასამართლოს გააჩნია ბერკეტი, არ დაამტკიცოს რეაბილიტაციის გეგმა და მთელი რიგი ხარჯები, რომელიც წარმოიშვა გახსნის ღონისძიებასთან დაკავშირებით კვლავ დაეკისროს მოვალეს.

საინტერესოა, რა ხდება მაშინ თუ კრედიტორების მიერ არ იქნება მოწონებული რეაბილიტაციის გეგმა?

⁷ SH. Miyazaki, SH. Fukuoka, Y. Yukawa, "An introduction to court procedures for insolvency in Japan", Nishimura & Asahi, 4/8/2011. P.4.

⁸ Japan Civil Rehabilitation Act, Act No. 225 of December 22, 1999. Article 165.

⁹ An Introduction to Court Procedures for Insolvency in Japan
https://www.nishimura.com/en/articles/article_10073.html#16 [უ.გ. 6.04.2021].

ამ შემთხვევაში, გარკვეული მოთხოვნების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, სასამართლომ შეიძლება კვლავ მოიწვიოს კრედიტორთა კრება და მისცეს მოვალეს / რწმუნებულს კრედიტორებისგან კვლავ თანხმობის მიღება. ამასთან, როდესაც კრედიტორებმა საბოლოოდ უარყვეს სარეაბილიტაციო გეგმა, სასამართლო მიიღებს ბრძანებას სამოქალაქო სარეაბილიტაციო საქმის წარმოების შეწყვეტის შესახებ და ეს რესტრუქტურისაციის პროცედურები გადაეცემა გაკოტრების საქმის წარმოებას. სამოქალაქო რეაბილიტაციის ან კორპორაციული რეორგანიზაციის საქმის სასამართლოს განჩინებით გაკოტრების საქმის გადაცემის შემდეგაც კი, ადმინისტრაციული ხარჯები, რომლებიც წარმოიშვა ზემოაღნიშნული სამართალწარმოების საფუძველზე, გადაიხდება გაკოტრების საქმის სხვა მოთხოვნების უპირატესობით.¹⁰

2.3. სასამართლოს ბრძანება რეაბილიტაციის რეჟიმის გახსნის თაობაზე

სამოქალაქო რეაბილიტაციის საქმის აღძვრის შესახებ შუამდგომლობის შეტანის დღიდან ერთ კვირაში სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის ან შუამდგომლობაზე უარის თქმის შესახებ.

ამასთან, სამოქალაქო რეაბილიტაციის საქმის აღძვრის შესახებ შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდება, თუ სასამართლო დაადგენს, რომ (მუხლი 25, სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტი): ა) სამოქალაქო რეაბილიტაციის პროცედურების ხარჯები წინასწარ გადახდილი არ არის. ბ) გაკოტრების საქმის წარმოება ან სპეციალური სალიკვიდაციო საქმეები მიმდინარეობს სასამართლოს წინაშე და ნებისმიერი საქმის აღსრულება შეესაბამება კრედიტორების საერთო ინტერესებს. გ) აშკარაა, რომ შემოთავაზებული სარეაბილიტაციო გეგმის მომზადება ან დამტკიცება, ან სარეაბილიტაციო გეგმის დადასტურება სავარაუდოდ არ არის შესაძლებელი. დ) შუამდგომლობა სამოქალაქო სარეაბილიტაციო საქმის წარმოების შესახებ შეტანილ იქნა გაუმართლებელი მიზნით ან არ არის შედგენილი კეთილსინდისიერად.¹¹

სარეაბილიტაციო შემოთავაზებული გეგმა ძალაში შევა მას შემდეგ, რაც სასამართლო მიიღებს საბოლოო ბრძანებას შუამდგომლობის დაკმაყოფილების შესახებ (სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტი, მუხლი 176).¹² მოვალის პასუხისმგებლობა შემოიფარგლება მხოლოდ აღნიშნული სარეაბილიტაციო გეგმით, სარჩელების მოქმედება ჩერდება.

სასამართლოს გადაწყვეტილების მიღებიდან მაქსიმუმ 3 წელიწადი აქვს მოვალეს, რათა შეასრულოს რეაბილიტაციის გეგმით გათვალისწინებული ვალდებულებები. წინააღმდეგ შემთხვევაში მოხდება მისი გაკოტრების პროცედურების დაწყება.

შუალედური დასკვნით, იაპონიის მოდელით ცხადი გახდა შემდეგი გარემოება, ქვეყნის პრიორიტეტია რეაბილიტაციის პროცესი. მოვალემ ყველა სამართლებრივი საშუალება უნდა ამოწუროს რეაბილიტაციის დასაწყებად და მხოლოდ ამის შემდეგ არის უფლებამოსილი გადავიდეს გაკოტრების რეჟიმზე. სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტით ნათლად ჩანს, რომ თუ

¹⁰ SH. Miyazaki, SH. Fukuoka, Y. Yukawa, "An introduction to court procedures for insolvency in Japan", Nishimura & Asahi, 4/8/2011. P.16.

¹¹ ReutersT.UKPracticlax [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-6078886?_lrTS=20210212114558179&transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a501485](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-6078886?_lrTS=20210212114558179&transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a501485)

[უ.გ 16.06.2021].

¹² A. Lizuka "RESTRUCTURING SYSTEMS AND PROCEDURES IN JAPAN" International Insolvency Institute, TMI Associates Tokyo, 2016, p.11.

არსებობს საშიშროება, რომ მოვალე ვერ შეასრულებს ვადამოსულ ვალდებულებებს, ან მის შესრულებას მოყვება საწარმოსთვის დიდი ფინანსური ზიანი, მოვალე ვალდებულია დაიწყოს რეაბილიტაციის პროცესი. რეაბილიტაციის პროცესის დაწყება დიდწილად დაკავშირებულია რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცებასთან. იაპონური მოდელით, მოვალე სასამართლო პროცესის დაწყებამდე კრედიტორებთან იწყებს მოლაპარაკებას და მათი თანხმობის საფუძველზე სასამართლოს წარუდგენს გეგმას დასამტკიცებლად. მაგრამ, რა ხდება თუ მოვალე ვერ მოიპოვებს კრედიტორების თანხმობას, საბოლოო ჯამში ეს საფუძველია მოვალის გაკოტრების რეჟიმის დაწყების. მოდით ვნახოთ საქართველოს მაგალითზე დაყრდნობით რა პროცედურების გავლა იქნება საჭიროს რეაბილიტაციის დასაწყებად.

3. რეაბილიტაციის პროცესი - საქართველოს საკანონმდებლო სიახლე

3.1. ზოგადი მიმოხილვა

„რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონმა მოახდინა გადახდისუუნარობის სამართლის გარდატეხა, სრული რეფორმა, რომელიც გრძელვადიან პერსპექტივაში შეცვლის ქვეყნის ეკონომიკურ სურათს. ეს ყველაფერი სათავეს იღებს კანონის მიზნიდან, რომელიც ამბობს, რომ „ამ კანონის მიზანია კრედიტორთა მოთხოვნების კოლექტიური დაკმაყოფილება რეაბილიტაციის მიღწევით, ხოლო რეაბილიტაციის მიღწევის შეუძლებლობის შემთხვევაში – გადახდისუუნარობის მასის რეალიზაციით მიღებული თანხების განაწილებით“.¹³ მოცემული დანაწესი ცხადყოფს, რომ ქვეყნის პრიორიტეტი გახდა საწარმოს რეაბილიტაცია და ხელშეწყობი მექანიზმების დანერგვა. თუმცა აქვე უნდა განიმარტოს რომ უდიდესი ყურადღება ექცევა კრედიტორების ინტერესებსაც, რომელთა დაკმაყოფილებაც უზრუნველყოფილია რეაბილიტაციის პროცესში.

სახელმწიფოს როლი გვევლინება ისეთი საკანონმდებლო მექანიზმების შექმნაში, სადაც ბალანსს დავინახავთ საწარმოს ინტერესსა და კრედიტორთა უფლებებს შორის. ამიტომ ძალზედ მნიშვნელოვანია, ახალი ნორმატიული აქტის სწორი ინტერპრეტაცია.

წინამდებარე კანონმა გაამარტივა გადახდისუუნარობის საქმისწარმოების დაწყება, ბაჟისა და კრედიტორთა მოთხოვნების ოდენობის გაუქმებით. კერძოდ, თუ ადრინდელ კანონმდებლობაში ლიმიტირებული იყო მოთხოვნის ოდენობა მაგ. 50 000 ლარით, 2 კრედიტორის შემთხვევაში 150 000 ლარით და საწარმოს მხოლოდ გაკოტრების ფუნქციას უტოვებდა, დღევანდელი მდგომარეობით, არ არსებობს მსგავსი კრიტერიუმი.

გადახდისუუნარობის შესახებ განცხადების სასამართლოში შეტანის უფლება აქვს: ა) მოვალეს – საწარმოს ხელმძღვანელობასა და წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილი პირის მეშვეობით; ბ) კრედიტორს; გ) რეგულირებული შეთანხმების ზედამხედველს; დ) რეაბილიტაციის მმართველს – კონვერსიის მოთხოვნით, როდესაც მოვალის მიმართ გახსნილია რეაბილიტაციის რეჟიმი; ე) გაკოტრების მმართველს – კონვერსიის მოთხოვნით, როდესაც მოვალის მიმართ გახსნილია გაკოტრების რეჟიმი.¹⁴

¹³ საქართველოს კანონი „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“, მიღების თარიღი: 18.09.2020, მ. 1.

¹⁴ იქვე მ. 43.

ეფექტიანი რეაბილიტაციის ერთ-ერთი კარგად აპრობირებული გზაა – მოვალე მართვაში – რა დროსაც არსებული მენეჯმენტი, რომელიც კეთილსინდისიერად ახორციელებდა საქმიანობას, აგრძელებს მართვას და ზედამხედველთან ერთად მონაწილეობს კრედიტორებთან მოლაპარაკებაში რეაბილიტაციის რეჟიმის წარმატებით დასრულების მიზნით.¹⁵

რაც ყველაზე მთავარია, განისაზღვრა რეაბილიტაციისა და გაკოტრების განსხვავებული საქმისწარმოება. კერძოდ, გადახდისუუნარობის საქმის წარმოება შეიძლება განხორციელდეს: ა) რეაბილიტაციის რეჟიმით; ბ) გაკოტრების რეჟიმით.¹⁶ უფლებამოსილი სუბიექტი თავად გადაწყვეტს თუ რომელი პროცესის გახსნა მოითხოვოს.

დღევანდელი კანონმდებლობით სახელმწიფოს პრიორიტეტს- რეაბილიტაციის პროცესს ექნება მნიშვნელოვანი ადგილი საწარმოს საქმიანობაში, ვინაიდან ხელმძღვანელის ფიდუციური ვალდებულება სწორედ საწარმოს მოგებაუნარიან სუბიექტად გადაქცევაშია.

3.2. რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის შუამდგომლობა და უფლებამოსილი სუბიექტები (საქართველოს მოდელი)

„რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონი აწესებს ფორმალურ და მატერიალურ დასაშვებობის პირობებს რეაბილიტაციის პროცესის გახსნისთვის. ფორმალური წინაპირობები გაწერილია 44-ე მუხლის 1-ლი პუნქტის ა-ვ ქვეპუნქტებით, რაც შეეხება მატერიალურ ანუ შინაარსობრივ დასაშვებობას, მოვალეს უწევს მტკიცება, რომ წარმოადგენს გადახდისუუნარო ან მოსალოდნელ გადახდისუუნარო სუბიექტს და, რომ რეაბილიტაციის რეჟიმის გახსნით არსებობს რეაბილიტაციის მიზნის მიღწევის გონივრული ალბათობა¹⁷. აღნიშნული საკითხის მტკიცების ტვირთი მოვალეზე გადის.

კანონი რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის შესაძლებლობას ანიჭებს, როგორც მოვალეს ისე კრედიტორებს, თუმცა პროცესის გახსნის მიზნისთვის მათ სხვა ვალდებულებებს უწესებს. მაგ. თუ გადახდისუუნარობის შესახებ განცხადება სასამართლოში მოვალეს შეაქვს, უნდა წარადგინოს რეაბილიტაციის გეგმა, რომელიც ერთ შემთხვევაში კრედიტორების მოწონებული და ხელმოწერილი, ხოლო მეორე შემთხვევაში სრულად დასრულებულ სახეს უნდა მოიცავდეს. რეაბილიტაციის გეგმას ზედამხედველთან ერთად მართვაში მყოფი მოვალე ადგენს, თუმცა, რეაბილიტაციის გეგმა კრედიტორთა მხრიდან მოწონებას საჭიროებს. რეაბილიტაციის გეგმა კრედიტორებმა რეაბილიტაციის რეჟიმის დაწყების თაობაზე განჩინების გამოქვეყნებიდან 6 თვის ვადაში უნდა მოიწონონ. აღნიშნული ვადა, კრედიტორთა კრების გადაწყვეტილებით, არაუმეტეს 3 თვით შეიძლება გაგრძელდეს. ამ ვადის უშედეგოდ გასვლის შემდეგ სასამართლო მიიღებს განჩინებას მოვალის გაკოტრების თაობაზე.¹⁸

¹⁵ ქ. მესხიშვილი „რეაბილიტაციის ხარვეზები „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს 2007 წლის კანონის 204 შესაბამისად“, „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების საფუძვლები „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, © GIZ, 2021 გამოცემის ელექტრონული ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ვებგვერდზე: lawlibrary.info/ge, გვ. 118.

¹⁶ იხ. სქოლიო 13 მ. 6.

¹⁷ იქვე, მ.44 1-ლი მუხლის თ- ქვეპუნქტი.

¹⁸ იხ. სქოლიო 15 გვ. 120.

კრედიტორის მიერ რეაბილიტაციის რეჟიმის გახსნის მოთხოვნა უნდა იქნეს დასაბუთებული სამართლებრივი ინტერესით, თუ რატომ სურს რეაბილიტაციის გახსნა.¹⁹ აღნიშნული საკანონმდებლო ჩანაწერით ნათელი ხდება, რომ კრედიტორთა მიმართვიანობა სასამართლოსადმი რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის მოთხოვნით არ იქნება მამსტაბური. კრედიტორებისთვის, რატომ უნდა, მოთხოვნის დაკმაყოფილება მოკლე დროში უფრო სარგებლიანია ვიდრე დროში გაწეილი პროცესი. შესაბამისად, კრედიტორების ინტერესი უნდა იყოს რეაბილიტაციის გეგმაში ასახული.

კანონი უშვებს რეაბილიტაციის რეჟიმის გაკოტრების რეჟიმში გადასვლის (კონვერსია) შესაძლებლობას იმ შემთხვევაში, თუ რეაბილიტაციის გეგმა არ დამტკიცდა, ან თუ რეაბილიტაციის მმართველი მიიჩნევს, რომ რეაბილიტაციის მიზნის მიღწევის გონივრული ალბათობა არ არსებობს.²⁰ გაკოტრების რეჟიმიდან შესაძლებელია რეაბილიტაციის რეჟიმში გადასვლის მოთხოვნა, ამ შემთხვევაში გაკოტრების მმართველი დამატებით წარუდგენს სასამართლოს ინფორმაციას: ა) მიმდინარე გაკოტრების რეჟიმის შესახებ დეტალური ინფორმაცია; ბ) გაკოტრების მმართველის საიდენტიფიკაციო მონაცემები და საკონტაქტო ინფორმაცია; გ) გაკოტრების მმართველის დანიშვნის შესახებ სასამართლოს განჩინების ასლი.

საკანონმდებლო სიახლე გვაქვს სახეზე, კერძოდ რეგულირებული შეთანხმების ზედამხედველსაც აქვს საშუალება განცხადებით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს რეაბილიტაციის რეჟიმის გახსნა. კანონმდებლობით მას რეგულირებული შეთანხმების წარდგენა ევალება სასამართლოსთვის. აღნიშნული დანაწესი წარმოადგენს წარუმატებელი შეთანხმების შემთხვევას, კერძოდ თუ მხარეები მოვალე და კრედიტორები საკუთარი რესურსით ვერ შეძლებენ შეთანხმების მიღწევას, რეგულირებული შეთანხმების ზედამხედველი უფლებამოსილია მიმართოს სასამართლოს. რეგულირებული შეთანხმების მიუღწევლობის ან წარმატებით შეუსრულებლობის შემთხვევაში, დაუშვებელია შემდგომში რეაბილიტაციის დაწყებისას მოვალის მართვაში დატოვება.²¹

3.3. სასამართლოს გადაწყვეტილების დასაბუთების სტანდარტი

სასამართლო ამოწმებს განცხადების ფორმალურ დასაშვებობას და ამის შემდეგ იღებს გადაწყვეტილებას რეაბილიტაციის რეჟიმის გახსნის თაობაზე. თუ მიღებული განცხადება ხარვეზს მოიცავს, სასამართლოს გამოაქვს განჩინება და 5 დღიან გამოსასწორებელ ვადას აძლევს განმცხადებელს.

საინტერესოა რა შემთხვევაში შეუძლია სასამართლოს უარი თქვას რეაბილიტაციის პროცესის გახსნაზე?

აღნიშნულ საკითხს კანონის 48-ე მუხლი მოიცავს, კერძოდ „თუ სასამართლო მიიჩნევს, რომ მოვალე არ არის გადახდისუუნარო ან მოსალოდნელი გადახდისუუნარობის წინაშე მყოფი პირი, იგი გამოიტანს განჩინებას გადახდისუუნარობის შესახებ განცხადების დასაშვებად

¹⁹ იხ. სქოლიო 13, მ.44-ე მუხლის მე-4 პუნქტის ა- ქვეპუნქტი.

²⁰ განმარტებითი ბარათი, „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე, გვ. 14-15.

²¹ ნ. ამისულაშვილი „რეგულირებული შეთანხმება“ „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების საფუძვლები „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, © GIZ, 2021 გამოცემის ელექტრონული ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ვებგვერდზე: lawlibrary.info/ge, გვ. 176.

ცნობაზე უარის თქმის თაობაზე.²² მოცემული დანაწესის თანახმად, უნდა დავინახოთ კვალიფიკაციის კრიტერიუმები. მოიცავს თუარა კანონი მოსალოდნელი გადახდისუუნარობის დეფინიციას?

კანონის მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტი არეგულირებს მოვალის გადახდისუუნარობის კრიტერიუმს, კერძოდ თუ მოვალემ შეაჩერა საქმიანობა, ან შეეყვანა მოვალეთა რეესტრში განცხადების შეტანამდე 12 თვის განმავლობაში, ან მოვალის მიმართ განცხადების შეტანამდე არანაკლებ 30 დღის განმავლობაში მოქმედებს საგადასახადო დავალიანების გადახდისუუნარობის უზრუნველყოფის ღონისძიება და სხვა გარემოება, მოვალე ითვლება გადახდისუუნაროდ. თუმცა, რაც შეეხება მოსალოდნელი გადახდისუუნარობის ცნებას, „მოსალოდნელი გადახდისუუნარობა არსებობს, თუ არსებობს გონივრული საფუძველი ვარაუდისთვის, რომ მოვალე გადახდისუუნარო გახდება“.²³ მოცემული დანაწესი არის ზოგადი და სასამართლოს ფართო დისკრეციას ანიჭებს ინდივიდუალურ შემთხვევებში დააკვალიფიციროს მოვალე მოსალოდნელ გადახდისუუნაროდ.

დასკვნა

ნაშრომმა განიხილა რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის თავისებურებები იაპონიისა და საქართველოს საკანონმდებლო აქტებში. თვალსაჩინოა, რომ იაპონიაში ცალკე მოქმედებს კანონი „სამოქალაქო რეაბილიტაციის აქტი“, რომელიც დეტალურად განიხილავს პროცესის გახსნის ან მასზე უარის თქმის საფუძველებს. აღსანიშნავია, რომ იაპონიის მოდელის თანახმად, რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცება საფუძველია რეაბილიტაციის პროცესის გახსნისთვის. თუ კრედიტორების მიერ არ განხორციელდება გეგმის დამტკიცება, ეს გამოიწვევს გაკოტრების რეჟიმის დაწყებას. კრედიტორთა ინტერესის გათვალისწინებით, სასამართლო პროცესამდე მოლაპარაკებით მოვალე შეძლებს რეაბილიტაციის პროცესის დაწყებას უპრობლემოდ.

რაც შეეხება ჩვენს საკანონმდებლო სიახლეს, რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის დამოუკიდებელი სამართალწარმოება, უფლებამოსილ სუბიექტთა წრის გამარტივება, კონვერსიის შესაძლებლობა და სხვა მრავალი საკითხი ხაზს უსვამს რეაბილიტაციის რეჟიმის პრიორიტეტულობას. ნაშრომმა დაგვანახა, რომ უარის თქმის საფუძველში სასამართლოს მოუწევს მეტი დასაბუთება და მათი როლი კვლავ აქტუალური იქნება. უარის თქმის ნაწილში სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს საერთაშორისო სტანდარტებით და მისი გადაწყვეტილებები შეუსაბამოს აღიარებულ პრინციპებს.

იაპონიისა და საქართველოს სამართლის სისტემის შედარებამ ცხადყო მათი მსგავსება გარკვეულ ასპექტებში, კერძოდ რეაბილიტაციის გეგმის გაცნობა კრედიტორებისთვის ორივე შემთხვევაში სავალდებულო ხასიათს ატარებს. პროცესის გახსნის სიმარტივე და მოვალის მართვაში დატოვების შესაძლებლობა კი გადახდისუუნარობის დარგის აქტუალურობას გამოიწვევს.

სტატიაში განხილული საკითხი საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობის დახვეწასა და დარგის განვითარებას შეუწყობს ხელს.

²²იხ. სქოლიო 13, მ.48-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

²³იხ. სქოლიო 13, მ. მე-7 მუხლის მე-2 პუნქტი.

ბიბლიოგრაფია:

1. Global Restructuring & Insolvency Guide, Baker Mckenzie, <http://restructuring.bakermckenzie.com/wp-content/uploads/sites/23/2017/01/Global-Restructuring-Insolvency-Guide-New-Logo-Japan.pdf> [უკანასკნელად გადამოწმდა 31.05.2021];
2. Published and reproduced with kind permission by Global Legal Group Ltd, London, ICLG TO: CORPORATE RECOVERY & INSOLVENCY 2017, https://www.nishimura.com/sites/default/files/tractate_pdf/en/47077.pdf [უკანასკნელად გადამოწმდა 31.05.2021];
3. Ataru Lizuka“ RESTRUCTURING SYSTEMS AND PROCEDURES IN JAPAN” International Insolvency Institute, TMI Associates Tokyo, 2016;
4. Shintaro MiyazakiShinnosuke FukuokaYusuke Yukawa “An introduction to court procedures for insolvency in Japan”, Nishimura & Asahi, 4.8.2011;
5. Japan Civil Rehabilitation Act, Act No. 225 of December 22, 1999 << https://www.nishimura.com/en/articles/article_10073.html#16 [უკანასკნელად გადამოწმდა 6.04.2021];
6. <[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-6078886?__lrTS=20210212114558179&transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a501485](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/6-6078886?__lrTS=20210212114558179&transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a501485)> [უკანასკნელად გადამოწმდა 16.06.2021];
7. ქეთევან მესხიშვილი „რეაბილიტაციის ხარვეზები „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს 2007 წლის კანონის204 შესაბამისად“, „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების საფუძვლები „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, © GIZ, 2021 გამოცემის ელექტრონული ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ვებგვერდზე: lawlibrary.info/ge;
8. საქართველოს კანონი „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“, მიღების თარიღი: 18.09.2020;
9. განმარტებითი ბარათი, „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე;
10. ნანა ამისულაშვილი. „რეგულირებული შეთანხმება“ „გადახდისუნარობის საქმის წარმოების საფუძვლები „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით, © GIZ, 2021 გამოცემის ელექტრონული ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ვებგვერდზე: lawlibrary.info/ge.